

«Garantiens rettslige betydning»

Garantier i Forbrukerkjøpsloven

Kandidatnummer: 135898

Antall ord: 10580

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.desember 2014

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Presentasjon av tema	3
1.2 Rettskildebildet.....	4
1.2.1 Forbrukerkjøpsloven og veien mot en ny garantibestemmelse	4
1.2.2 Annen aktuell lovgivning og ulike klagenemder	6
1.3 Avgrensning.....	7
1.4 Veien videre.....	8
2 En presentasjon av de ulike garantiformene	9
2.1 Garantibegrepet	9
2.2 En utvidet bevisbyrde i §18	10
2.3 §18a første ledd	11
2.3.1 §18a første ledd første punktum.....	11
2.3.2 §18a første ledd annet punktum - rettighetsgarantier	12
2.4 Funksjonsgarantier §18a annet ledd	13
3 Et nærmere blikk på garantiens rettslige innhold.....	17
3.1 §18a tredje ledd	17
3.2 §18a fjerde ledd	18
3.3 Grensedragning mellom de ulike garantitypene	18
4 Funksjonsgarantiens rekkevidde	21
4.1 Generelle og spesifikt angitte funksjonsgarantier	21
4.1.1 Hvordan kommer skillet til uttrykk?	21
4.1.2 Rettsvirkning av skillet mellom generelle og spesifikt angitte garantier	22
4.2 Forholdet til mangelsvurderingen.....	25
4.3 Bevisføring for at det foreligger en mangel.....	26

5	Krav til garantiens utforming	30
5.1	Krav til garantiens rettslige innhold	30
5.2	En aktuell garanti.....	30
5.2.1	IKEAs hvitevaregaranti.....	30
6	Avslutning	34
6.1	Rettigheter og fordeler, med begrensninger	34
6.2	Avsluttende kommentar.....	36
	Kilder:.....	37

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema

Avhandlingens tema er forbrukerkjøpslovens bestemmelser om garantier.¹

Forbrukerkjøpsloven regulerer forholdet mellom forbruker og næringsdrivende, og loven gjelder ved “*salg av ting*” til en forbruker, jf. §1, annet ledd.

Bestemmelsen om garantier kommer til uttrykk i forbrukerkjøpsloven §18a. En garanti kan aldri begrense forbrukerens rettigheter etter loven. Dette kommer til uttrykk i §18a, fjerde ledd, som viser til det preseptoriske vernet i forbrukerkjøpsloven i §3. En garanti skal utvide forbrukerens rettigheter etter loven. Man kan si at en garanti utvider begrepet kjøpsrettslig mangel, ved at garantien kan danne grunnlag for at kjøper kan rette krav mot selger, i tilfeller hvor det ikke foreligger en kjøpsrettslig mangel.²

Forbrukerkjøpsloven §18a første ledd første punktum slår fast at selger fritt kan påta seg å svare for «*feil ved tingen som ikke er en mangel*» etter reglene i loven. Ordlyden tilkjenner at selger kan gi forbruker en bedre rettsstilling enn det som følger av lovens mangelsregler, og viser samtidig at reglene om garantier er nært knyttet til reglene om mangler i forbrukerforhold, som reguleres av forbrukerkjøpsloven §§15-17. En garanti er ikke noe forbrukeren har krav på, men selger kan i kraft av avtalefriheten velge å gi en garanti som utvider forbrukerens rettigheter ved kjøp av en løsøretting.³

Gjennom garantivilkårene forplikter selger seg avtalerettslig for en nærmere bestemt retteplikt, og kan samtidig avskjære kjøper fra misligholdsbeføyelser som eksempelvis heving, erstatning eller prisavslag, så lenge selger gjennomfører retting i samsvar med garantivilkårene.⁴

En garanti kan ha mange forskjellige utforminger, tilpasset produktets levetid eller funksjon. En selger kan eksempelvis gi en «3 mnd bruktbilgaranti på Motor og gir», og dette betyr i utgangspunktet at selger er ansvarlig for alle feil som kan dukke opp på motor og gir i denne

¹ Lov 21.juni 2002 nr.34.

² Martinussen Kjøpsrett 6.utgave 2012 s. 129

³ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 315

⁴ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 17

tidsperioden.⁵ Et annet eksempel kan være at en bobil gis en «5 års fuktgaranti», og denne garantien garanterer for at det ikke skal oppstå fuktskader i bilen i dette tidsrommet.⁶

Mitt fokus i oppgaven vil være den rettslige betydningen av at det foreligger en garanti. Når det er gitt en garanti, er det inngått en avtale mellom partene. I denne sammenhengen vil jeg se på det rettslige innholdet i garantien, for å klarlegge forbrukerens rettigheter kontra selgerens plikter. En garanti skal utvide forbrukerens rettigheter i forhold til loven, og dette vil belyses ved en gjennomgang av de ulike, lovregulerte garantitypene.

1.2 Rettskildebildet

1.2.1 Forbrukerkjøpsloven og veien mot en ny garantibestemmelse

Forbrukerkjøpsloven hører hjemme under kontraktsretten. På kontraktsrettens område følger det av ulovfestede prinsipper at det er avtalefrihet i Norge. Partene i en avtale står fritt til å avtale det de vil, så lenge det foreligger enighet om avtalevilkårene.⁷ En garanti kan derfor utformes akkurat på den måten partene ønsker, så lenge den ikke kommer i konflikt med den preseptoriske lovreguleringen i forbrukerkjøpsloven.

Forbrukerkjøpsloven ble vedtatt som lov 21.juni 2002 nr.34, og inneholdt da en bestemmelse om garantier i §18 tredje ledd. Ved endringslov 15.juni 2007 nr.36 ble det tilføyd en ny §18a om garantier. Samtidig ble §18 tredje ledd annet og tredje punktum opphevet. Bestemmelsens annet punktum ble ikke videreført, ordlyden regulerte hvilket tidspunkt som skulle legges til grunn når det forelå en presist utformet funksjonsgaranti. Tredje punktum om garantiers bindende virkning ble erstattet av §18a fjerde ledd.

Bestemmelsen om garantier i §18a ble utformet etter et ønske om å klargjøre garantibegrepets innhold og rettsvirkninger. Forarbeidene poengterte at garantibegrepet hadde bidratt til å forvirre forbrukeren, og i flere tilfeller innskrenket forbrukerens rettigheter fra selgersiden.⁸

Forbrukervernet er det sentrale hensynet bak forbrukerkjøpsloven. Lovgivers siktemål var å gi regler spesielt tilpasset forbrukerkjøp, og dermed bidra til å balansere det ujevne forholdet

⁵ FTU-2014-597

⁶ LG-2011-112662

⁷ Giertsen Avtaler 2008 s. 1

⁸ Ot.prp.nr.23 (2006-2007)s. 7

mellom næringsdrivende og forbruker. Et viktig moment ved lovforarbeidene var forbrukerkjøperens rettigheter i forbindelse med et eventuelt kontraktsbrudd fra selgers side.⁹ Det ble i den sammenheng sett hen til den svenske konsumentkoplag §21, hvor et brudd på garantien automatisk medførte at det forelå en kjøpsrettslig mangel, og forbruker kunne gjøre gjeldende alle lovens mangelsbeføyelser.¹⁰ Den norske bestemmelsen gikk ikke så langt, og det ble poengtert at en slik regulering kunne motvirke garantier til gunst for kjøperen. Videre ble det vist til at markedsføringslovens bestemmelser ville regulere misbruk av garantier.¹¹ Målsetningen med bestemmelsen var å styrke forbrukervernet gjennom å oppstille krav til utformingen av garantier fra selgersiden.

Forbrukerkjøpsloven gjennomfører EF-direktiv 1999/44/EF som Norge er folkerettslig forpliktet gjennom EØS-avtalen til å gjennomføre. Etter Forbrukerkjøpsdirektivet artikkel 8 følger det at direktivet er et såkalt minimumsdirektiv. Dette gir medlemslandene adgang til å innføre sterkere vern for sine borgere, og det er nettopp det den norske lovgiveren har valgt å gjøre.¹² Garantier reguleres i forbrukerkjøpsdirektivet artikkel 6, men i følge forarbeidene tar artikkel 6 bare sikte på å gi visse grunnleggende bestemmelse for å verne forbrukeren.¹³ Forbrukerkjøpsloven har etter vedtakelsen i 2002, vært gjenstand for tilpasninger både som følge av nye direktivkrav, og lovgivers ønske om å skape klarhet og forutsigbarhet i forbrukerforhold.

Forbrukerkjøpsloven har sin opprinnelse fra kjøpsloven som regulerer allmenne kjøp, og loven viderefører de bestemmelsene som var særregulert for forbrukerkjøp.¹⁴ Kjøpslovens bestemmelse om garantier finnes i §21 annet ledd, annet punktum. På samme måte som forbrukerkjøpslovens regulering, presiser kjøpsloven at selger er ansvarlig for mangler som viser seg i garantitiden, etter nærmere angitte vilkår. Forbrukerkjøpsloven §18a har imidlertid ikke en direkte parallell til kjøpslovens bestemmelse, men kan sees som en kodifikasjon av det som uansett vil gjelde uten en klar lovgivning.¹⁵

⁹ Ot.prp.nr.44 (2001-2002)s. 7

¹⁰ Innst.O.nr.69 (2001-2002) s. 12

¹¹ Ot.prp.nr.44 (2001-2002) s. 176

¹² Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 32

¹³ Innst.O.nr.69 (2001-2002) s. 1

¹⁴ Lov 13.mai 1988 nr.27, Innst.O.nr.69 (2001-2002) s. 1

¹⁵ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 315

Kjøpsloven bygger på FN-konvensjonen om internasjonale løsørekjøp, CISG.¹⁶ FN-konvensjonen ga grunnlaget for en fellesnordisk utredning NU1984:5. Kjøpsloven av 1988 er et direkte resultat av denne utredningen. Formålet bak den fellesnordiske utredningen var å bevare og utvikle nordisk rettsenhet på kjøpsrettens område.¹⁷ Kjøpslovgivningen i de andre nordiske landene kan derfor gi bidrag i løsningen av kjøpsrettslige tvister.

1.2.2 Annen aktuell lovgivning og ulike klagenemder

Forbrukertvistloven gir forbrukeren adgang til tvisteløsning utenfor de alminnelige domstolene i de tilfellene hvor enighet ikke oppnås.¹⁸ Etter forbrukertvistloven §4 første ledd, jf. §6 første ledd, kan forbrukeren bringe en sak inn for Forbrukertvistutvalget. Imidlertid må saken først inngå i Forbrukerrådet, som en ordinær klagesak. En avgjørelse fra Forbrukertvistutvalget kan bringes inn for tingretten innenfor fristen i forbrukertvistloven §11 første ledd.

Rettskildebildet utenfor lovreguleringen er hovedsakelig praksis fra Forbrukertvistutvalget. Det foreligger lite høyesterettspraksis på området, siden forbrukerkjøp sjelden kommer inn for domstolene på grunn av tvistens små verdier i forhold til de store kostnadene det er å anlegge en rettssak.¹⁹

Det har hersket uenighet i teorien om vekten av Forbrukertvistutvalgets avgjørelser. Forarbeidene uttaler at praksis fra Forbrukertvistutvalget har stor rettskildeverdi.²⁰ Uttalelsen kom som kommentar på det store antall saker som blir løst i utvalget, og som på grunn av gjenstandens verdi aldri ville ha kommet videre til domstolsbehandling, sett i lys av den faglige kompetansen som Forbrukertvistutvalget besitter. Som rettskildefaktor kan den imidlertid ikke veie tungt, om man til sammenligning ser på den lave rettskildevekten tingrett- og lagmannsrettsavgjørelser er gitt både i høyesterettspraksis og i lovforarbeid.

Forbrukertvistutvalgets avgjørelser kan likevel gi interessant kjøpsrettslig argumentasjon i tilfeller hvor utvalget over lengre tid har lagt seg på en bestemt linje i prinsippsspørsmål. Dette fremhevet Høyesterett for første gang i Mobiltelefondommen, som gjaldt den absolutte

¹⁶ Inngått i Wien 11.4.1980, inntatt i lovsamlingen 13.mai 1988 nr.426

¹⁷ Ot.prp. nr.80 (1986-1987) s. 3

¹⁸ Lov 28.april 1978 nr.18

¹⁹ Martinussen Kjøpsrett 6.utgave 2012 s. 18

²⁰ NOU1993:27 s. 32-33, 106

reklamasjonsfristen for en mangel ved en mobiltelefon.²¹ Høyesterett uttalte at det ble lagt «en viss vekt» på at Forbrukertvistutvalget i en rekke avgjørelser hadde lagt til grunn en fem års reklamasjonsfrist for mobiltelefoner.

Saker om garantispørsmål som er løst i Forbrukertvistutvalget, kan være godt egnet til å belyse det rettslige innholdet i ulike garantier. Avgjørelsene kan gi retningslinjer både for utformingen og tolkningen av garantier, og gi et bedre grunnlag for partene i en garantiavtale å forutse sin rettsstilling.²²

Markedsføringsloven har bestemmelser om utformingen av garantivilkår i forbrukerforhold i lovens §23.²³ I følge forarbeidene ble ofte frivillige garantiordninger og lovfestede reklamasjonsrettigheter sammenblandet, og det forelå behov for en klargjøring av garantivilkårene. Det ble pekt på at forbrukerkjøpslovens reklamasjonsfrist på to eller fem år, kunne komme i bakgrunnen, hvis forbrukeren ble gitt ett års garanti på en vare. Forbrukeren kunne i slike tilfeller forledes til å tro at det ikke forelå en rett til å klage når garantitiden var utløpt.²⁴

Markedsføringsloven regulerer forhold utenfor kontrakt, og er av offentligrettslig karakter. Loven gir grunnlag for offentligrettslige sanksjoner, som er regulert i lovens §48 flg. Ved et eventuelt brudd på markedsføringsloven, gis det derfor ikke adgang til individuelle forbrukerrettigheter. Forbrukere som er utsatt for ulovlig markedsføring, eller urimelige avtalevilkår må søke avhjelp eller kompensasjon etter privatrettslige regler.²⁵

1.3 Avgrensning

Fokuset vil være rettet mot den rettslige betydningen av at det foreligger en garanti, når det foreligger et kontraktsforhold mellom kjøper og selger. Forhold utenfor kontrakt, som reguleres av markedsføringslovens regler om garantier, vil derfor ikke omtales særlig.

Ved at fokuset er på det rettslige innholdet i de ulike garantiformene, vil det naturlig avgrenses mot drøftelser som går direkte på mangelsproblematikken, og de lovregulerte misligholdsbeføyelsene når det foreligger en mangel.

²¹ Rt-2007-1274

²² FTU-2013-1078, FTU-2014-597, FTU-2014-752

²³ Lov 9.januar 2009 nr.2

²⁴ Ot.prp.nr.55 (2007-2008) s. 127

²⁵ Ot.prp.nr.55 (2007-2008)s. 129-130, 174, 208

1.4 Veien videre

Avhandlingen vil fokusere på det rettslige innholdet i de ulike garantiformene, slik de fremkommer i forbrukerkjøpsloven §18 og §18a. Dette er i korte trekk de såkalte bevisbyrdegarantiene som utvider selgers bevisbyrde, garantier som utvider forbrukerens rettigheter etter loven også kalt rettighetsgarantier, og til slutt den mest omfattende garantitypen, tidsbestemte funksjonsgarantier som garanterer for en tings funksjon i et visst tidsrom.

Det rettslige innholdet i de ulike garantiene vil belyses ved å se på grensedragninger mellom de ulike garantiformene, og hvordan denne grensedragningen kan innvirke på garantiens rettslige innhold. Hovedvekten vil legges på funksjonsgarantiene, henholdsvis de generelle funksjonsgarantiene, og de spesifikt utformede funksjonsgarantiene. Gjennomgangen vil se på rettsvirkninger av dette skillet, og hvordan forholdet til mangelsvurderingen og bevisføringen kan påvirke garantiens rettslige innhold. Til slutt vil kravene som kan oppstilles til funksjonsgarantiens rettslige innhold belyses ved å se på innholdet i en konkret garanti.

2 En presentasjon av de ulike garantiformene

2.1 Garantibegrepet

Garantier har ofte en salgsfremmende effekt, uavhengig av det nærmere innholdet i garantien. Garantivilkårene blir imidlertid i flere tilfeller oversett, til den dagen en eventuell mangel viser seg, og det viser seg at forbrukeren egentlig har manglende bevissthet om innholdet i garantierklæringen. Ved kjøp av en ny vare er det ofte ikke så interessant å dvele ved de vedlagte garantivilkårene.²⁶ Man kan dermed si at garantiens effekt gir forbrukeren trygghet for at tingen har en viss kvalitet, men samtidig er garantivilkårene noe man ikke tar alvorlig før man eventuelt trenger dem.

Forbrukerkjøpsloven definerer ikke hva som menes med ordlyden garanti. En garanti kan i følge forarbeidene typisk gå ut på at selger påtar seg en nærmere spesifisert retteplikt, samtidig som andre misligholdsbeføyelser kan være fraskrevet i garantivilkårene. Innholdet og virkningen av en garantierklæring må imidlertid tolkes ut i fra den konkrete avtalen.²⁷

Forbrukerkjøpsdirektivet som §18a bygger på, definerer garanti i art.1, nr.2 bokstav e som *«enhver forpliktelse som en selger eller en produsent har påtatt seg overfor forbrukeren til uten tilleggskostnader å tilbakebetale kjøpesummen eller omlevere, utbedre eller på annen måte avhjelpe mangler ved forbruksvaren dersom den ikke svarer til de spesifikasjoner som fremgår av garantierklæringen eller av den relevante reklamen»*.²⁸ Ordlyden synliggjør at selgeren påtar seg å bære risikoen for produktet, etter nærmere angitte betingelser.

Garantierklæringen kan tolkes som et løfte om produktets kvalitet.

Garantier finnes i mange ulike utforminger, og er et legitimt virkemiddel i markedsføringen.²⁹ Et fellestrekk for garantier kan likevel leses direkte ut av ordlyden, de garanterer på en eller annen måte for produktets kvalitet og holdbarhet. I tilfeller hvor tingen ikke er solgt med garanti, kommer forbrukerlovgivningen inn. Dette følger forutsetningsvis av

²⁶ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 28,29

²⁷ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 17

²⁸ 1999/44/EF

²⁹ 1999/44/EF pkt.21)

forbrukerkjøpsloven §15 annet ledd bokstav b, som krever at tingens holdbarhet og egenskaper skal samsvare med forbrukerens forventninger. Forholdet mellom forbrukerens forventning og garantiens rettslige innhold vil utdypes under punkt 4.

Nedenfor vil det foretas en gjennomgang av de lovregulerte formene for garantier, henholdsvis bevisbyrdegaranti, rettighetsgaranti, og funksjonsgaranti.

2.2 En utvidet bevisbyrde i §18

Etter §18 første ledd skal mangelsvurderingen skje på tidspunktet «*da risikoen går over på forbrukeren*». Ordlyden viser til risikoens overgang, som i kjøp er ved leveringen, jf. forbrukerkjøpsloven §14, jf. §7. Risikoens innhold er knyttet til eiendomsrettens overgang, og kommer til uttrykk i forbrukerkjøpsloven §13. Dette betyr at når en forbruker har fått eiendomsrett til tingen, har han risikoen for tingen. Det alminnelige, ulovfestede utgangspunktet er at forbrukeren har bevisbyrden for at det foreligger en mangel etter reglene i forbrukerkjøpsloven §16, jf. §15.³⁰

Etter §18 annet ledd, første punktum, vil en mangel som har vist seg «*innen seks måneder etter risikoens overgang*» formodes å ha vært tilstede ved risikoens overgang. Ordlyden presumerer at mangelen forelå på kjøpstidspunktet, og utvider tidsrommet for selgers ansvar i første ledd. Bestemmelsen har en liten reservasjon i annet ledd, annet punktum, for tilfeller der mangelen er uforenlig med varens eller mangelens art. Forarbeidene presiserer at bevisbyrden snur på dette området, og stiller forbrukeren gunstigere enn det som følger av de alminnelige bevisreglene. Bestemmelsen fungerer som en utvidet seks måneders bevisbyrdegaranti, ved at det utvidete ansvaret pålegger selger å bevise at feilen ikke forelå ved tidspunktet for risikoens overgang.³¹ Formålet med bestemmelsen er å lette bevisbyrden for forbrukeren i spørsmålet om en feil eksisterte ved levering.³²

I følge forarbeidene ville det imidlertid føre for langt å ta med denne garantitypen i den nye bestemmelsen om garantier i §18a, på bakgrunn av forpliktelsens karakter. Det ble poengtert

³⁰ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 192, 302

³¹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 17

³² Ot.prp.nr.44 (2001-2002) s. 89

at en bevisbyrdegaranti ikke gir forbrukeren forventninger, på samme måte som en funksjonsgaranti, om varens egenskaper og krav ved et eventuelt brudd på garantien.³³

Ved utløpet av den seks måneders bevisbyrdegarantien er forbrukeren henvist til de alminnelige bevisreglene tilknyttet mangler, med de tilhørende misligholdsbeføyelser i kapittel 6. Denne garantitypen gir derfor forbrukeren et begrenset rettighetsinnhold ut over lovens mangelsregler. Forbrukerombudet har uttalt at så lenge ikke bevisbyrdegarantien inneholder et element av en funksjonsgaranti, har denne garantiformen lite reelt innhold, og er mer en juridisk konstruksjon.³⁴

2.3 §18a første ledd

2.3.1 §18a første ledd første punktum

Etter §18a første ledd første punktum følger det at selger kan påta seg å svare for *«feil ved tingen som ikke er en mangel etter reglene i loven, og kan da fastsette hvilke krav forbrukeren kan gjøre gjeldende som følge av feilen»*.

Ordlyden slår fast at selger har adgang til å gi garantier utover det som følger av lovens preseptoriske regler. Forarbeidene presiserer at i slike tilfeller foreligger det garanti på avtalegrunnlag, som kommer i tillegg til det ufravikelige forbrukervernet.³⁵

Utgangspunktet er full avtalefrihet om rettsvirkningene av garantien, forutsatt at garantien gir grunnlag for at selger hefter for feil som ikke er en mangel etter reglene i loven.³⁶ Det er ikke et vilkår at betegnelsen garanti er brukt, for at bestemmelsen skal komme til anvendelse. Bestemmelsen omfatter både bevisbyrdegarantier og funksjonsgarantier.³⁷ Første ledd, første punktum er derfor ingen egen kategori av garantier, men gir adgang til å utvide forbrukerens rettigheter når det foreligger en bevisbyrdegaranti eller en funksjonsgaranti. Det rettslige innholdet i garantien må klarlegges ved avtaletolkning.³⁸

³³ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 34

³⁴ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 28

³⁵ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

³⁶ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

³⁷ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 321

³⁸ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

For at garantien ikke automatisk skal utløse mangelsvirkninger, må selger uttrykke seg tydelig om vilkårene i garantien. Selger må presisere hvilke feil som omfattes av garantien, og hvilke beføyelser forbrukeren kan gjøre gjeldende.³⁹

Forarbeidene gir eksempel på feil som ikke er en mangel, ved at selgeren kan påta seg å reparere rustskader på en bil, selv om de ikke var til stede da forbrukeren overtok bilen.⁴⁰ Det juridiske begrepet «*feil*» er videre enn den dagligdagse bruken av ordet. En feil i juridisk forstand, kan være at en vare er blå i stedet for lilla, hvis dette følger av avtalen.⁴¹ Det kan altså foreligge en fullstendig feilfri vare etter ordets normale forståelse, men har varen feil farge kan dette utløse krav etter garantien.

Det må imidlertid trekkes et skille mellom feil som ikke utgjør en mangel i første punktum, og feil som utgjør en mangel i annet punktum. Det er i §18a første ledd, annet punktum at de såkalte rettighetsgarantiene trer frem.

2.3.2 §18a første ledd annet punktum - rettighetsgarantier

Etter §18a første ledd annet punktum følger det at selger kan påta seg «*å svare i større utstrekning for en mangel enn etter reglene i loven*». Ordlyden slår fast at selger kan påta seg ansvar i større grad enn etter lovens ordning, hvis det foreligger en mangel. Når det foreligger en feil som utgjør en mangel, kan ikke forbrukerens rettigheter fravikes ved avtale til ugunst for forbrukeren, jf. §3. Her vil det preseptoriske vernet komme inn som en beskyttelse for forbrukeren. Denne adgangen til å gi forbrukeren rettigheter ut over lovens regulering kalles ofte rettighetsgaranti.⁴²

Forarbeidene gir eksempel på selgers adgang til å gi rettigheter ut over loven, når det foreligger en mangel. Selger kan tilby en erstatningsgjenstand i større utstrekning enn det som følger av loven, eller selger kan påta seg å yte erstatning til forbrukeren uten at det foreligger økonomisk tap.⁴³ Selger kan derfor i kraft av avtalefriheten, gi forbruker en bedre rettsstilling enn mangelsreglene i forbrukerkjøpsloven.

³⁹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

⁴⁰ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

⁴¹ Strømquist Funktionsgarantier s. 17

⁴² Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 316, 321, 322

⁴³ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

Både når selger påtar seg ansvaret for feil som ikke er en mangel, og å svare i større utstrekning for en mangel enn etter reglene i loven, skal forbrukeres gis en bedre rettsstilling enn etter reglene i forbrukerkjøpsloven.⁴⁴

2.4 Funksjonsgarantier §18a annet ledd

Etter annet ledd følger det «*Har selgeren ved en garanti som nevnt i første ledd første punktum forpliktet seg til innenfor et visst tidsrom å svare helt eller delvis for tingens anvendelighet eller andre egenskaper uten å angi på en tydelig måte hvilke feil ved tingen selgeren svarer for og hvilke krav forbrukeren kan gjøre gjeldende som følge av feilen, foreligger det en mangel dersom tingen ikke svarer til selgerens forpliktelse. Dette gjelder likevel ikke hvis selgeren sannsynliggjør at feilen skyldes en ulykkeshendelse, feil håndtering av tingen eller annet forhold på forbrukerens side.*»

Bestemmelsen regulerer garantier hvor selger påtar seg ansvar for «*tingens anvendelighet eller andre egenskaper*». Ordlyden viser til tingens funksjon, og til de såkalte funksjonsgarantiene.

Bestemmelsen slår fast at selger garanterer for tingens funksjon «*innenfor et visst tidsrom*». Ordlyden viser en tidsbestemt funksjonsgaranti. I følge forarbeidene kan bestemmelsen også få anvendelse selv om det ikke er angitt en nærmere spesifisert tidsperiode. Det avgjørende er om man etter en tolkning av forpliktelsen kan legge til grunn at den gjelder innenfor et begrenset tidsrom. Et annet ord for funksjonsgaranti er holdbarhetsgaranti.⁴⁵

Bestemmelsen skal sees i sammenheng med første ledd første punktum, hvor selger kan påta seg å svare for feil som ikke er en mangel i garantitiden. Funksjonsgarantiene garanterer at tingen skal ha en viss funksjon, ved at selger påtar seg å bære risikoen for at varen skal fungere i henhold til garantivilkårene i garantitiden. Selger kan i kraft av avtalefriheten, selv definere og avgrense hvilke egenskaper han hefter for, utover mangelsreglene.⁴⁶

Hagstrøm bruker betegnelsen garantier med retteplikt, når det foreligger en funksjonsgaranti. Det typiske innholdet i en slik garanti er at selger, samtidig med å påta seg risikoen for

⁴⁴ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 316

⁴⁵ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 72

⁴⁶ Hov Avtalebrudd og partsskifte 2002 (4. utgave 2011) s. 125

tingens funksjonsdyktighet i garantitiden, fratar kjøper de øvrige misligholdsbeføyelser slik at kjøper ikke kan heve, kreve erstatning, eller prisavslag.⁴⁷

Bestemmelsen regulerer tidsbestemte funksjonsgarantier, hvor selgeren har gitt garantien «uten å angi på en tydelig måte» hvilke feil selgeren er ansvarlig for, eller hvilke krav som kan gjøres gjeldende som følge av feilen. Ordlyden viser til garantier med en generell utforming, og regulerer derfor tidsbestemte funksjonsgarantier med generell utforming.

Dette medfører at funksjonsgarantier som mer presist angir hvilke feil som dekkes sammenlignet med lovens mangelsregler, og konkret oppstiller hvilke rettigheter dette gir forbrukeren utover de lovregulerte ved brudd på garantien, ikke vil falle inn under annet ledd.⁴⁸ Punkt 4.1 vil gå nærmere inn på skillet mellom spesifikke og generelt utformede garantier, og se på hvordan dette påvirker det rettslige innholdet i garantien, og forbrukerens rettigheter.

Bestemmelsen slår fast at det foreligger en mangel dersom tingen ikke svarer til «*selgerens forpliktelse*». Ordlyden viser til innholdet i garantien, og skal etter forarbeidene avgjøres ut i fra vanlig avtaletolkning.⁴⁹ Forarbeidene slår fast at kjøper kan påberope seg at det foreligger en mangel hvis de angitte egenskaper sviker i garantitiden.⁵⁰ For å hindre misforståelse og tvil hos forbrukeren, er det viktig at selger utformer garantien på en klar og tydelig måte. En tilstrekkelig presist utformet garanti vil ha direkte betydning for garantiens rettslige innhold. Kravet som oppstilles til utformingen av garantivilkårene, medfører at selger bevisstgjøres til å utforme garantien på en tydelig måte, samtidig som forbruker lettere kan forutse sin rettsstilling.⁵¹

I disse tilfellene ligger beviskravet for at funksjonssvikt som oppstår i garantitiden ikke skyldes mangler ved salgsgjenstanden hos selger, noe som letter bevisføringen på forbrukersiden. Dette har Høyesterett presisert i en nylig avsagt dom i næringsforhold, som konkret gjaldt spørsmålet om selger hadde avgitt en funksjonsgaranti ved salg av en rundballepresse til jordbruksformål.⁵²

⁴⁷ Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 200,201

⁴⁸ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 72

⁴⁹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 72

⁵⁰ NOU1993:27 s. 126

⁵¹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 32,33

⁵² Rt-2014-769

En kort gjennomgang av bevisreglene er derfor av relevans. De alminnelige reglene om bevisbyrde, beviskrav og bevisføringsplikt er ulovfestede prinsipper som henger nært sammen.⁵³ Bevisbyrden er et uttrykk for hvem av partene som er ansvarlig for bevisføringen, og forarbeidene fremhever at kjøper som utgangspunkt har bevisbyrden. Beviskravet bygger på overvektsprinsippet, hvor det mest sannsynlige faktum skal legges til grunn. Det kreves ikke klar sannsynlighetsovervekt.⁵⁴ Bevisføringsplikten oppstiller et ansvar for partene å fremlegge bevis i saken, og en manglende oppfyllelse av denne plikten kan gå ut over parten som mangler bevis for sin påstand.⁵⁵ Ved å oppstille krav til partenenes bevisføring, er bevisreglene av sentral betydning for å klarlegge garantiens rettslige innhold.

Når det foreligger funksjonssvikt trenger forbrukeren bare å dokumentere at tingen ikke virker som avtalt. Det må avgrenses mot vanlig slitasje som skyldes normal bruk, dette er utenfor selgerens ansvar. Feil som skyldes unormal eller feil bruk, vil uansett falle inn under unntaket i annet punktum. Selger er nemlig ansvarsfri når forbruker selv er årsak til feilen.⁵⁶

Etter §18a annet ledd, annet punktum, fritas selger for ansvar hvis selger «*sannsynliggjør*» at feilen skyldes forhold på forbrukers side. Ordlyden viser at selger har bevisbyrden når kjøper gjør gjeldende at det foreligger et brudd på garantien.

Selger må bevise at tingen har vært utsatt for «*ulykkeshendelse, feil håndtering av tingen, eller annet forhold*» på forbrukers side. Forutsetningen for at selger skal være ansvarsfri, er at det foreligger årsakssammenheng mellom forbrukerens behandling av tingen, og feilen.⁵⁷

Hvis tingen har vært utsatt for en «*ulykkeshendelse*», vil dette ofte medføre ytre synbare tegn på skade, i forhold til nye tilsvarende varer. Slike feil vil være relativt enkelt å bevise for selger, og i disse tilfellene vil det være vanskelig for forbruker å motbevise påstanden. Dette er en rimelig løsning, siden forbruker har eiendomsrett til tingen, og er ansvarlig for feil som oppstår ved unormal bruk.

Sammenhengen mellom «*feil håndtering*» av tingen og feilen, vil derimot ofte kunne være vanskeligere å sannsynliggjøre. Det må konkret vurderes om feil håndtering av varen skyldes

⁵³ Ot.prp.nr.44 (2001-2002) s. 176

⁵⁴ Ot.prp.nr.44 (2001-2002) s. 94

⁵⁵ NOU1993:27 s. 62

⁵⁶ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 72

⁵⁷ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 326

forbrukerens eget forhold. Et eksempel på feil bruk kan illustreres i en sak fra Forbrukertvistutvalget, hvor det forelå en skade i mobiltelefonens ladeutgang. Feilen kunne ikke gjøres gjeldende som mangel, siden det ble dokumentert en ytre skade på mobilen som ikke forelå ved leveringen.⁵⁸ Feilen må imidlertid være en direkte følge av feil bruk på forbrukers side for å fritta selger for ansvar.

Bestemmelsen skal inneholde rom for et visst subjektivt element, i tilfeller hvor forbruker har forårsaket feilen, men ikke kan lastes for feilhåndteringen. En mangelfull bruksanvisning som har resultert i feil bruk, er selgers ansvar. Selger har et selvstendig ansvar for at kjøpet gjennomføres på en slik måte at misforståelser og feil ikke oppstår.⁵⁹

Der feilen skyldes et «*annet forhold*» på forbrukers side, henviser forarbeidene til den svenske bestemmelsen om garantier, som relaterer ordlyden til manglende vedlikehold og service av tingen.⁶⁰ Det poengteres at det bør være adgang til å oppstille krav til forbrukers behandling av tingen. Det gis adgang til å oppstille krav til vedlikehold, og en adgang til å konkretisere at tingen ikke tåler en viss type bruk, før det foreligger brudd på garantien. Imidlertid kan ikke kravene utformes slik at de begrenser bruken på en urimelig måte.⁶¹

En tidsbestemt funksjonsgaranti er derfor forbrukervennlig, både gjennom beviskravet, og ved at det oppstilles et krav til garantiens innhold. Nedenfor vil jeg se nærmere på det rettslige innholdet i de ulike garantiformene, og hvordan dette påvirker selgers ansvar og forbrukerens rettigheter.

⁵⁸ FTU-2014-268

⁵⁹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 72, 31

⁶⁰ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 72-73

⁶¹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 72-73

3 Et nærmere blikk på garantiens rettslige innhold

3.1 §18a tredje ledd

Etter §18a tredje ledd, første punktum følger det «*Har andre enn selgeren gitt en garanti som nevnt i annet ledd, og den fremstår for forbrukeren som om den er gitt av selgeren, foreligger en mangel etter reglene i annet ledd*». Ordlyden viser til situasjoner hvor eventuelle tredjemenn har gitt en garanti i forbindelse med kjøpet, og regulerer hvorvidt selger er bundet av garantien med den virkning at det foreligger en mangel. Kjernen i bestemmelsen er at selger er ansvarlig hvis ikke annet er avtalt, en kan derfor si at ordlyden utvider selgerens ansvar. Forutsetningen for at bestemmelsen kommer til anvendelse er at selger ikke allerede har forpliktet seg etter garantien på avtalegrunnlag.⁶²

Etter §18a tredje ledd, annet punktum følger det «*Dette gjelder likevel ikke dersom selgeren før kjøpet meddeler forbrukeren at han eller hun ikke er bundet av en garanti gitt av andre*». Ordlyden åpner for ansvarsfraskrivelse på selgersiden hvis det klart fremgår at ansvaret begrenses før kjøpet gjennomføres, i disse tilfellene har forbrukeren likevel ikke en beskyttelsesverdig interesse. Har selger derimot benyttet garantien i egen markedsføring, for å fremme eget salg, er det naturlig å identifisere selger med garantigiver, og gjøre selger rettslig forpliktet etter garantien.⁶³

Det må konkret vurderes om selger og aktuell tredjeperson fremstår som en enhet for forbrukeren. Vurderingen må bli om forbruker hadde rimelig grunn til å tro at selger hadde forpliktet seg etter garantien. Det ble i den sammenheng til de svenske forarbeidene hvor selger heftet for garantien, hvis det ble avgitt en særskilt garantierklæring fra produsenten i forbindelse med kjøpet. Det oppstilles ikke spesielle formkrav fra selgersiden, ved at det må foreligge en klar ansvarsfraskrivelse.⁶⁴

⁶² Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 73

⁶³ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 31, 35

⁶⁴ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 73, 35

Bestemmelsen regulerer ikke ansvaret som den eventuelle tredjepersonen har etter garantien overfor forbrukeren.⁶⁵ Foreligger det en avtalerettslig forpliktelse, må tredjepersonens ansvar kartlegges ut i fra vanlig avtaletolkning. Forbrukervernet er likevel sikret ved at selger har bevisbyrden for ansvarsfraskrivelsen.⁶⁶ Uansett om selger, eller tredjeperson er ansvarlig etter garantien, vil ansvarsforholdene ikke innvirke på garantiens rettslige innhold. En garanti er nemlig rettslig bindende, som punkt 3.2 vil vise.

3.2 §18a fjerde ledd

Etter §18a fjerde ledd følger det at en garanti er *“rettslig bindende for garantigiveren på de vilkår som er fastsatt i garantierklæringen og i tilknyttet reklame*». Ordlyden slår fast at selger er rettslig forpliktet til å oppfylle garantivilkårene, og at forbrukeren er sikret rettighetene som garantien gir uttrykk for. Etter forarbeidene gjelder dette uansett hvilken type garanti som foreligger.⁶⁷

Videre presiserer bestemmelsen at en garanti *«begrenser ikke forbrukerens rettigheter etter loven her, jf. §3 første ledd»*. Ordlyden viser til det ufravikelige forbrukervernet.

Bestemmelsen har samme innhold som forbrukerkjøpsloven §3, men er i følge forarbeidene gitt av pedagogiske hensyn, for å understreke at en garanti aldri kan innskrenke forbrukerens rettigheter etter loven.⁶⁸

Et sentralt mål med bestemmelsen var å klargjøre og utvide de sivilrettslige virkningene av garantier gitt ved lov.⁶⁹ Forbrukeren har et rettskrav på at garantiens rettslige innhold oppfylles. De ulike garantiformene har imidlertid ulik innvirkning på garantiens rettslige innhold. Neste punkt vil se på hvordan skillet mellom de ulike garantitypene kommer til uttrykk.

3.3 Grensedragning mellom de ulike garantitypene

⁶⁵ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 328

⁶⁶ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 35

⁶⁷ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 73

⁶⁸ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 73

⁶⁹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 33

De såkalte rettighetsgarantiene i §18a første ledd annet punktum, utvider forbrukerens rettigheter i forhold til bakgrunnsretten når det foreligger en mangel.⁷⁰ Forbrukeren får i slike tilfeller fordeler i tillegg til de lovregulerte. Forbrukeren er allerede gitt en sterk rettsstilling gjennom forbrukerkjøpslovens mangelsregler, og rettighetsgarantiene medfører at forbrukeren stilles gunstigere enn det som følger av loven. Denne garantitypen er derfor rettslig sett overflødig.⁷¹ Gjennomgangen vil ikke gå nærmere inn på denne garantitypen. Fremstillingen videre vil fokusere på grensedragningen mellom bevisbyrdegarantier og funksjonsgarantier.

Forbrukerkjøpsloven §18a første ledd første punktum utvider forbrukerens rettigheter i forhold til det som allerede følger av loven. Forbrukerkjøpsloven oppstiller ingen presumsjon for når garantien er en bevisbyrdegaranti eller en funksjonsgaranti. For å klarlegge innholdet i garantien, må garantien derfor tolkes. Dette er en naturlig følge av avtalefriheten som selger er gitt i utformingen av garantivilkårene.⁷² Spørsmålet blir hvordan skillet mellom bevisbyrdegarantier og funksjonsgarantier kommer til uttrykk.

En bevisbyrdegaranti gir forbrukeren et rettskrav på at feil som oppstår innenfor 6-månedersfristen er selgers ansvar, så lenge ikke forholdet skyldes forbrukeren selv. En funksjonsgaranti omfatter på samme måte alle feil som oppstår i garantitiden, i henhold til garantivilkårene. Begge garantitypene presumerer at funksjonsfeil i garantitiden indikerer en mangel i kjøpsrettslig forstand.

Bevisbyrdegarantiene spesifiserer imidlertid ikke konkret hvilke feil som omfattes av garantien.⁷³ Ordlyden knytter vurderingen nærmere opp til mangelsbegrepet i loven, ved at en «mangel» som viser seg innenfor 6-månedersfristen, formodes å ha eksistert ved risikoens overgang. Forholdet til mangelsvurderingen blir derfor sentralt. En funksjonsgaranti har derimot et mer spesifikt uttrykk, siden ordlyden påtar selgeren seg å bære risikoen for tingens funksjonsdyktighet i garantitiden.

Hagstrøm henviser til uklarhetsregelen i avtaleloven §37 første ledd nr.3, hvis det oppstår tvil om hvilken garantitype som foreligger. I slike situasjoner skal tvilen tolkes til fordel for forbrukeren. Er garantien rent faktisk tidsbegrenset, taler dette for at det foreligger en

⁷⁰ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 316

⁷¹ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 316, 322

⁷² Ot.prp.nr.80 (1986-1987) s. 64

⁷³ Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 200

funksjonsgaranti.⁷⁴ Avtaletolkning er derfor sentralt for å skille mellom de ulike garantiens rettslige innhold, og ved eventuell tvil skal tvilen gå ut over den som har utformet vilkårene.

Selve poenget med en bevisbyrdegaranti er at selgeren påtar seg bevisbyrden for at tingen var i orden ved leveringen, selgeren tar ikke uten videre ansvar for mangler som oppstår senere.⁷⁵ Bevisbyrdegarantiene gir derfor ikke forbruker utvidede rettigheter når det foreligger en mangel. Bevisbyrdegarantier endrer ikke tidspunktet for risikoens overgang, og er derfor bare aktuelle ved tvil om ytelsen var mangelfull ved risikoens overgang. Oppstår det en mangel i garantitiden, presumeres den å ha foreligget ved leveringen.⁷⁶

Bevisbyrdegarantiene har mindre selvstendig betydning enn funksjonsgarantiene ved et eventuelt garantibrudd. De utløser ikke rettsvirkningenes om utvidet garantiansvar for funksjonsmangler etter §27 annet ledd, tredje punktum. Videre gir de heller ikke grunnlag for å si at mangelsvirkningene etter §§15-17 utløses ved funksjonssvikt.⁷⁷ Bevisbyrdegarantiens praktiske verdi, er at den letter bevisbyrden på forbrukersiden ved at forbrukeren slipper å bevise sin påstand.⁷⁸

Gjennomgangen videre vil fokusere på det rettslige innholdet i funksjonsgarantiene. I den sammenheng er det interessant å se på funksjonsgarantiens rekkevidde. Spørsmålet er hvordan skillet mellom de generelle og de spesifikt angitte funksjonsgarantiene kommer til uttrykk.

⁷⁴ Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 200-201

⁷⁵ Hov Avtalebrudd og partsskifte 2002 s. 127, Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 200

⁷⁶ Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 200

⁷⁷ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 320

⁷⁸ Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 200

4 Funksjonsgarantiens rekkevidde

4.1 Generelle og spesifikt angitte funksjonsgarantier

4.1.1 Hvordan kommer skillet til uttrykk?

Generelle funksjonsgarantier kommer som nevnt til uttrykk i §18a annet ledd første punktum, ved at selger ikke har angitt på en «*tydelig måte*» hvilke feil som omfattes av garantien. Hvis selger ikke har spesifisert hva garantien skal dekke, har kjøper ha rett til å se det som en mangel etter loven, hvis tingen ikke svarer til selgerens forpliktelse.⁷⁹

Forutsetningen for at §18a annet ledd skal komme til anvendelse er at selger har påtatt seg å svare for feil som ikke er en mangel etter reglene i loven, jf. henvisningen til første ledd første punktum. Dette medfører at garantier som utvider rettighetene til forbrukeren når det foreligger en mangel, faller utenfor annet ledd. Sagt med andre ord, betyr dette at de såkalte rettighetsgarantiene i §18a første ledd annet punktum faller utenfor reguleringen av funksjonsgarantiene. Bevisbyrdegarantiene gir ikke forbrukeren rettigheter utover den forenklete bevisbyrden, og denne garantitypen faller også utenfor funksjonsgarantiene.⁸⁰

I flere saker fra Forbrukertvistutvalget hvor det har blitt avgitt en generell funksjonsgaranti, har selger blitt ansvarlig for feil som i henhold til den generelle utformingen, måtte utgjøre en mangel. I et tilfelle hadde selger gitt en tre måneders bruktbilgaranti på motor og gir, uten en nærmere spesifisering. Forbruker dokumenterte feil på motorens topplokk innen tre månedersfristen, og i mangel av en spesifisert garanti, måtte det derfor legges til grunn at det forelå en mangel som ble omfattet av garantien.⁸¹ I en annen sak var det gitt en «30 dagers bruktbilgaranti», uten nærmere spesifisering. Selger heftet derfor for samtlige feil som ble dokumentert og reklamert innen 30 dager fra leveringen.⁸²

⁷⁹ Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 199

⁸⁰ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 72

⁸¹ FTU-2014-597

⁸² FTU-2014-752

Sakene illustrerer at selger må bære risikoen for garantier med uklar ordlyd. Hvis det foreligger en generell garanti, vil et brudd på garantivilkårene medføre at det foreligger en mangel.

Forholdet til mangelsvurderingen vil utdypes under punkt 4.2. I utgangspunktet må svaret på hvilke feil som omfattes av garantien, løses etter alminnelig avtaletolkning.⁸³

Etter §18a første ledd første punktum, kan selger påta seg å svare for feil som ikke er en mangel etter reglene i loven, og kan «fastsette hvilke krav forbrukeren kan gjøre gjeldende som følge av feilen». Ordlyden viser til spesifiserte funksjonsgarantier. Indirekte viser ordlyden til avtalefriheten, som medfører at selger står fritt i sin utforming av garantien.

Gjennom kravet til at funksjonsgarantien skal ha en klar og tydelig ordlyd, bevisstgjøres selger til å utforme garantien på en tydelig måte. I denne sammenhengen trekkes det en parallell til alminnelige avtalerettslige tolkningsprinsipper. Det rettslige spørsmålet blir hva avtalen gir forbrukeren rimelig grunn til å forvente.⁸⁴

For å avgjøre grensedragningen mellom en spesifisert og en generell funksjonsgaranti, må utgangspunktet være en tolkning av partenes avtale. Avtalen må videre vurderes opp mot kravet til klar og tydelig utforming i §18a annet ledd, første punktum. Har selgeren ikke angitt på en tydelig måte hvilke feil som omfattes av garantien, foreligger det en generell funksjonsgaranti.⁸⁵ Spørsmålet videre er hvordan skillet mellom en generell og en spesifisert angitt funksjonsgaranti påvirker garantiens rettslige innhold.

4.1.2 Rettsvirkning av skillet mellom generelle og spesifikt angitte garantier

Når det er avgitt en tidsbestemt funksjonsgaranti, forskyves tidspunktet for risikoens overgang til utløpet av garantitiden, ved at selger påtar seg ansvaret for de angitte egenskapene i et visst tidsrom.⁸⁶ Det er vanlig at en garanti angir en positiv oppregning av garantivilkårene, samtidig som det avgrenses negativt mot forhold som faller utenfor garantien. Hva som utgjør

⁸³ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 17

⁸⁴ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

⁸⁵ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 17, Ot.prp. nr.80 (1986-1987) s. 93

⁸⁶ Hagstrøm 2005 s. 200

en feil etter en funksjonsgaranti, trenger ikke å samsvare med mangelsbegrepet, siden garantien ofte dekker mer enn bare mangler.⁸⁷

Når det foreligger en generell garanti følger det av §18a annet ledd første punktum at alle slags mangler omfattes av garantien. Det materielle ansvaret for eventuelle feil ligger hos selger, og et brudd på funksjonsgarantiens garantivilkår, utgjør automatisk en kjøpsrettslig mangel.⁸⁸ Tverberg kaller dette garantiens «trykknappsvirkning», ved at den generelle garantien utløser forbrukerkjøpslovens fulle meny av ufravikelige rettigheter som følge av at det foreligger en kjøpsrettslig mangel.⁸⁹

En generelt utformet garanti omfatter imidlertid ikke alle feil som oppstår i garantitiden. Det må oppstilles en begrensning i tilfeller hvor garantien dekker ulike egenskaper ved tingen, eksempelvis en bruktbilgaranti som gir garanti både for motor og klimaanlegg. En manglende spesifisering av en egenskap, får ikke virkninger for andre egenskaper som er tydelig angitt. Det er heller ingen automatikk i at en utydelig angivelse av et vilkår, vil utløse rettsvirkningen etter §18a annet ledd, hvis vilkåret ikke er aktuelt i den konkrete saken. Det oppstilles derfor et krav til sammenheng mellom det utydelige vilkåret og feilen, for at kjøper skal ha rett til å se det som en mangel etter loven.⁹⁰

Krüger hevder at loven lar garantien gravitere mot de preseptoriske mangelsbeføyelsene når det foreligger en generell garanti. Det foreligger etter hans syn en presumsjon for at forbruker kan påberope seg at produktet er mangelfullt med henvisning til garantien, og gjøre mangelsbeføyelsene kumulativt gjeldende, så langt disse ikke er uforenlig med garantiens presise innhold. Hvis garantigiver skal unngå disse virkningene, må det tydelig fremgå, ved at garantien eksplisitt utelukker dette.⁹¹

Som nevnt faller en presist angitt funksjonsgaranti utenfor §18a annet ledd. Ordlyden i annet ledd sier ikke noe om utfallet av at det foreligger en funksjonsgaranti som oppfyller kravet til klar og tydelig utforming. I slike tilfeller må innholdet i garantien vurderes opp mot mangelsreglene i forbrukerkjøpsloven §§15-17.⁹² Det naturlige utgangspunktet vil bli å

⁸⁷ Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 199

⁸⁸ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

⁸⁹ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 323

⁹⁰ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 325

⁹¹ 2008 fra Festskrift til Jussformidlingens 35-års jubileum s.198 «Lap top`en leveres med fem års garanti ..og kassalappen gjelder som garanti» s. 204

⁹² Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 326

fastlegge garantiens innhold gjennom avtaletolkning. Dette vil synliggjøre rettighetene den oppstiller, utover lovens preseptoriske regulering.

Når det foreligger en spesifisert funksjonsgaranti har selger frihet til å fastsette hvilke krav forbrukeren kan gjøre gjeldende. Dette medfører at selger kan utforme garantien slik at den begrenser forbrukerens rettigheter etter loven, ved at garantien fratar forbrukeren visse beføyelser. Forarbeidene nevner at selger kan begrense garantien til å bare gjelde utbedring. For at en slik garanti ikke automatisk skal utløse mangelsvirkninger etter annet ledd, er det sentralt at selger tydelig presiserer hvilke spesifikke feil som omfattes av garantien, og hvilke beføyelser forbrukeren kan gjøre gjeldende etter annet ledd.⁹³

Når det foreligger en presist angitt funksjonsgaranti, kan det være uklart hvilket tidspunkt som skal legges til grunn for mangelsvurderingen, siden denne garantien faller utenfor annet ledd. Dette ble som tidligere nevnt regulert av den nå opphevede §18 tredje ledd. Forarbeidene slo fast at bestemmelsen skulle svare til kjøpsloven §21 annet ledd annet punktum, hvor tidspunktet for risikoens overgang er bestemmende for om tingen har en mangel.⁹⁴ Dette medfører at tidspunktet for risikoens overgang er knyttet til tidspunktet for garantitidens utløp. Imidlertid kan det hevdes at vilkåret uansett vil følge av avtalen når det foreligger en presist angitt funksjonsgaranti.

Når det foreligger en tilstrekkelig presist utformet garanti, vil dette ha direkte rettslig betydning for forbruker. Kjøper vil ha en særlig grunn til å forutsette at tingen ikke skal avvike fra det opplyste. Ved at garantien nøyaktig spesifiserer, eller særskilt understreker hvilke rettigheter forbrukeren kan gjøre gjeldende, fungerer en spesifisert garanti som en tilsikring av tingens egenskaper.⁹⁵ I motsatt fall vil garantier som er generelt utformet automatisk utløse mangelsvirkninger etter annet ledd.⁹⁶

Tverberg hevder at det bør utvises en viss forsiktighet med å trekke slutninger fra at det er gitt en presist utformet funksjonsgaranti, til at det foreligger mangel ved et garantibrudd. En kjøpsrettslig mangel utløser nemlig rettsvirkninger som ikke alltid er en tilsiktet følge av en gitt garanti, siden en garanti skal gi rettigheter i tillegg til mangelsreglene. Det må derfor på fritt grunnlag avgjøres hvilken betydning en presist angitt funksjonsgaranti har for

⁹³ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 71

⁹⁴ Ot.prp.nr.44 (2001-2002) s. 174, 176

⁹⁵ Ot.prp.nr.80 (1986-1987) s. 93

⁹⁶ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 323

vurderingen etter forbrukerkjøpsloven §§15-17.⁹⁷ Ved et påstått garantibrudd er forholdet til mangelsvurderingen av sentral betydning, som punkt 4.2 viser. Spørsmålet er hvilke forhold som kan utgjøre en mangel etter garantien.

4.2 Forholdet til mangelsvurderingen

Etter forarbeidene vil garantien bare utløse mangelsvirkninger hvis det foreligger et brudd på garantien.⁹⁸ Når selger har gitt en tidsbestemt funksjonsgaranti, kan garantiens utforming få stor betydning for hvorvidt det foreligger en kjøpsrettslig mangel og ikke bare et garantibrudd, som gjennomgangen har vist. Fra de generelle garantiene hvor mangelsreglene automatisk kommer til anvendelse, til de spesifiserte garantiene med tydelig formulerte rettsvirkninger som kan tale mot at forholdet ansees som en mangel.⁹⁹ Avtaletolkning er derfor sentralt også i forhold til hva som kan utgjøre en mangel etter garantien.

Reglene om mangler i forbrukerforhold reguleres av forbrukerkjøpsloven §§15-17. Tingen har en mangel dersom den ikke er i samsvar med de krav som oppstilles til tingens egenskaper i §16 første ledd bokstav a, jf. §15. Videre presiserer §16 ytterligere forhold som utgjør en mangel i forbrukerforhold. I §17 reguleres mangelsvurderingen når det foreligger salg med forbehold.

De alminnelige misligholdsbeføyelser når det foreligger en mangel som ikke skyldes forbrukeren, eller forhold på forbrukerens side, reguleres av forbrukerkjøpsloven §26, jf. §§28-33. Loven lister opp at forbrukeren kan holde kjøpesummen tilbake, kreve retting eller omlevering, prisavslag, heve kjøpet, eller kreve erstatning. Dette er ufravikelige forbrukerrettigheter, jf. forbrukerkjøpsloven §3.

Reglene om reklamasjonsrett er regulert i forbrukerkjøpsloven §27 annet ledd første og annet punktum. Loven gir forbrukeren adgang til å reklamere senest to år etter at tingen ble overtatt, og fristen utvides til fem år, hvis tingen ved vanlig bruk er ment å vare vesentlig lenger. Imidlertid følger det av bestemmelsens tredje punktum at fristene ikke gjelder når selgeren gjennom garanti har påtatt seg ansvar i lengre tid. Dette viser at reklamasjon og garanti er to forskjellige ting.

⁹⁷ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 319

⁹⁸ Ot.prp. nr.23 (2006-2007) s. 72

⁹⁹ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 318, 319

Misligholdsbeføyelsene og reklamasjonsretten er en del av det preseptoriske vernet. En garanti er derimot en avtalebasert rettighet, som kommer i tillegg lovens regler. Når det foreligger en garanti, gjelder garantivilkårene ved siden av den preseptoriske reguleringen. Avviser selger et garantikrav, har forbruker uansett sin reklamasjonsrett i behold, forutsatt at reklamasjonen skjer innenfor fristene i §27 annet ledd.

Gjennomgangen har vist at garantivilkårene vil uttrykke mer eller mindre tydelig hva som utgjør en mangel etter garantien. Spørsmålet videre blir om forhold utenfor garantivilkårene kan utgjøre en mangel etter garantien.

Tverberg hevder at garantiens forventningsbilde kan medføre at det foreligger en mangel, når tingen ikke samsvarer med det forbrukeren har «*grunn til å forvente*» tilknyttet holdbarhet og andre egenskaper etter forbrukerkjøpsloven §15 annet ledd bokstav b, jf. §16 første ledd bokstav a).¹⁰⁰ Ordlyden viser til en begrunnet forventning. Etter forarbeidene er det sentrale hva forbrukeren objektivt sett har grunn til å forvente seg, ut i fra den foreliggende avtale. Dette betyr at subjektive forventninger ikke skal tillegges vekt. Dette vil motvirke mangelskrav på grunnlag av urealistiske individuelle forventninger.¹⁰¹

Krüger fremhever også at forbrukerens forventning kan ha relevans i mangelsvurderingen. Han hevder at allerede eksistensen av en bruktbilgaranti, innebærer at en funksjonsfeil i garantitiden formodes å utgjøre en kjøpsrettslig mangel. Dette forklares ved at kjøperen har en forventning om at tingen skal fungere i henhold til garantivilkårene.¹⁰²

Det forhold at forbrukerens forventningsbilde er vektlagt i mangelsvurderingen, kan medføre at et garantitilsagn må utformes etter det forventningsbilde som garantien skaper. Hvis selger har utformet en garanti som gir forbrukeren visse forventninger, som i utgangspunktet ikke skulle omfattes av garantien, kan resultatet bli at selger også må svare for det forventningsbilde garantien har skapt, selv om selger kan bevise de konkrete garantivilkårene. For å klarlegge garantiens rettslige innhold er reglene om bevis sentrale, som neste punkt omhandler. Spørsmålet blir om bevisreglene kan påvirke garantiens rettslige innhold.

4.3 Bevisføring for at det foreligger en mangel

¹⁰⁰ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 318

¹⁰¹ Ot.prp.nr.44 (2001-2002) s. 165

¹⁰² Krüger 1999 s. 89, 396

Når det foreligger en funksjonsgaranti har Høyesterett presisert at entydig juridisk teori legger til grunn at selger har bevisbyrden. Selger må sannsynliggjøre at funksjonsfeil i garantitiden skyldes forhold på kjøpers side for å unngå ansvar.¹⁰³ Hagstrøm kaller dette en omkastning av bevisbyrden, i forhold til det alminnelige utgangspunktet ved kjøp hvor kjøper har bevisbyrden for at ytelsen var mangelfull ved risikoens overgang.¹⁰⁴

Forarbeidene oppstiller relativt beskjedne krav til forbrukerens konkrete bevisføring. Hvis tingen ikke virker kort tid etter risikoens overgang, og det ikke kan konstateres noen ytre skade på tingen, vil feilen mest sannsynlig kunne føres tilbake til forhold som forelå ved risikoens overgang. Bevisbedømmelsen må i slike tilfeller vurderes ut i fra alminnelige erfaringer av hva som kan være årsaken til svikten.¹⁰⁵

Det forhold at selger har bevisbyrden, og at kravene til forbrukerens bevisføring er små, medfører at forbrukervernet er godt sikret. I flere saker fra Forbrukertvistutvalget hvor forbruker ikke har fått medhold i sitt krav om garantibrudd, følger det imidlertid som begrunnelse at forbruker ikke har «godtgjort» for kravet sitt. Ordlyden henviser til bevisføringsplikten på forbrukersiden, og til tilfeller hvor det ikke er fremlagt tilstrekkelig bevis for en påstand.

I denne sammenheng kan det være interessant å se på hva som kreves av forbrukeren for at kravet skal anses som godtgjort, i forhold til det beskjedne kravet til forbrukerens bevisføring som forarbeidene oppstiller. I en sak kunne ikke Forbrukertvistutvalget finne sannsynliggjort en påstand om feil ved en bensinpumpe og nivågiver, siden forbruker ikke hadde «dokumentert, eller på annen måte sannsynliggjort årsakssammenheng» mellom feil og funksjonssvikt.¹⁰⁶ Ordlyden krever at forbruker skal dokumentere sin påstand, og vise at feilen er en direkte følge av funksjonssvikten. Hvilke virkemidler som kan tas i bruk, blir ikke drøftet.

Bevismessig er det klart at en ytre dokumentasjon, eksempelvis i form av et bilde, veier tungt som argument. Imidlertid må bildet gi støtte for hvordan skaden oppstod. Dette følger fra en

¹⁰³ Rt-2014-769(20)

¹⁰⁴ Hagstrøm Kjøpsrett 2005 s. 200

¹⁰⁵ Ot.prp.nr.44 (2001-2002) s. 95

¹⁰⁶ FTU-2014-152

sak i Forbrukertvistutvalget hvor selgers bevisføringsplikt i form av vedlagt bildedokumentasjon, ikke ga god nok støtte til å fastlegge årsaksforholdet.¹⁰⁷

Selgers bevisføringsplikt er også lovfestet i §18a annet ledd annet punktum, hvor selger kan fri seg fra mangelsansvar hvis selger «*sannsynliggjør*» at feilen skyldes forhold på forbrukers side. Selger fritas for ansvar hvis det bevises at forbruker mest sannsynlig er ansvarlig for feilen.

Adgangen til ansvarsfraskrivelse fra selgersiden, kan åpne for en del tvilsomme spørsmål. Det ujevne partsforholdet er av betydning i denne sammenhengen. I Videospillerdommen, som konkret gjaldt funksjonssvikt i en IR-mottaker til en videospiller, ble nettopp selgers posisjon vektlagt i bevisvurderingen.¹⁰⁸ Høyesterett poengterte at leverandørkjeden har både teknisk ekspertise og økonomiske ressurser til sin benyttelse, i forhold til forbrukerens ofte begrensede ressurser på dette området. Dette er en direkte årsak til at kravene til selgers bevisføring er strengere enn kravene til bevisføring på forbrukersiden.

Et fellestrekk ved situasjoner hvor selger har adgang til å fri seg fra sitt ansvar, er at forbruker er gitt en liten mulighet til å etterprøve selgers påstand. Dette kan resultere i situasjoner hvor den svake parten ikke går videre med saken, ofte på grunn av sakens små verdier i forhold til de ressurser som må brukes på å anlegge sak, både tidsmessig og økonomisk. Eksempelet som følger er knyttet opp mot bevisbyrdegarantier, men kan være egnet til å illustrere den bevismessige problematikken også rundt funksjonsgarantier. I et tenkt tilfelle oppstår det problemer med en mobiltelefon, og selger konkluderer med at telefonen er utsatt for fukt. Forbrukeren protesterer, og hevder at mobiltelefonen aldri har vært utsatt for fukt. I denne situasjonen har forbrukeren små muligheter til å motbevise selgers påstand. Dette kan medføre rettstap for forbrukeren, og svekke det reelle innholdet i garantien.¹⁰⁹

Det oppstilles imidlertid relativt strenge krav til selgers sannsynliggjøring av at feilen skyldes forhold på forbrukers side, og dette må være avgjørende for løsningen av spørsmålet.¹¹⁰ Hvis det derimot foreligger uoppklarte funksjonsfeil i rimelig nær tid etter et kjøp, på en ting som er ment å vare vesentlig lenger enn to år, følger det både av teori, Forbrukertvistutvalgets praksis, samt forarbeider, at selger er nærmest å bære risikoen. Dette betyr ikke automatisk at

¹⁰⁷ FTU-2012-177

¹⁰⁸ Rt-1998-774, s. 779

¹⁰⁹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 27, 28

¹¹⁰ Bla. FTU-2014-684, FTU-2014-447, FTU-2012-177

tingen er mangelfull når det oppstår en feil i garantitiden, men at forbrukeren fritas bevisføring, ut i fra sine begrensede ressurser til å dokumentere feilen.¹¹¹

Ved at selger har bevisbyrden for funksjonsfeil i garantitiden, viser dette at forbrukerhensyn er tillagt stor vekt i klargjøringen av garantiens rettslige innhold. Dette er av spesiell betydning i tilfeller hvor forbruker har små muligheter til å etterprøve hva årsaken til feilen er. Det er imidlertid ikke alltid at garantier er utformet på en forbrukervennlig måte. Garantier kan være utformet med begrensninger, eller gi inntrykk av at forbrukeren får mindre rettigheter enn det som uansett følger av loven.

Neste punkt vil se på hvilke ufravikelige krav som kan oppstilles til utformingen av en garanti, og hvordan dette kommer til uttrykk i en konkret garanti. Spørsmålet blir hvilke rettslige krav som må oppstilles til utformingen av en garanti.

¹¹¹ Krüger 1999, s. 218, eksempel FTU-2013-969, Ot.prp.nr.44 (2002-2002) s. 95

5 Krav til garantiens utforming

5.1 Krav til garantiens rettslige innhold

En garanti er først og fremst en avtale som kan utformes akkurat på den måten partene ønsker med grunnlag i avtalefriheten. Dette medfører at det rettslige innholdet i garantien skal fastlegges gjennom avtaletolkning. Dette vil synliggjøre hvilken garantitype som foreligger, og hvilke rettigheter og forpliktelser garantien gir.

Som gjennomgangen har vist, er det visse ufravikelige krav som oppstilles til selgers utforming av en garanti. Det viktigste kravet er at garantien aldri kan gi mindre enn de preseptoriske forbrukerrettighetene gir uttrykk for, jf. forbrukerkjøpsloven §18a fjerde ledd. En garanti skal utvide forbrukerens rettigheter i forhold til loven, og gi forbrukeren en bedre rettsstilling enn lovens mangelsregler. En garanti er rettslig forpliktende, og sikrer forbrukeren de rettighetene som garantivilkårene uttrykker. Garantivilkårene skal klart og tydelig uttrykke forbrukerens rettigheter, og i de tilfeller garantien er uklart formulert, kommer lovens mangelsregler automatisk til anvendelse.

En garanti er noe selger kan velge å gi forbrukeren. Selger kan velge å gi mer enn lovens regulering, eller oppstille visse begrensninger i garantivilkårene, så lenge det fremgår på en tydelig måte. Kravene som oppstilles til garantiens rettslige innhold, vil belyses ved å se på innholdet i en funksjonsgaranti. Vurderingen vil bli om garantien gir uttrykk for at den utvider forbrukerens rettigheter, og at lovens preseptoriske regulering virker ved siden av garantien, om den er klart og tydelig formulert, og om garantien opplyser at den er rettslig forpliktende.

5.2 En aktuell garanti

5.2.1 IKEAs hvitevaregaranti

Møbelgiganten IKEA opererer med flere ulike garantier på ulike produkt, som varierer i tid og omfang.¹¹² Valget falt tilfeldig på garantivilkår tilknyttet hvitevarer, og en garantitype

¹¹² http://www.ikea.com/ms/no_NO/service-offer/guarantees/index.html

IKEA har kalt IKEA EUROPA GARANTI.¹¹³ Denne garantien gir 5 års garanti på «material og produksjonsfeil». Ordlyden garanterer at hvitevaren skal fungere i 5 år i henhold til garantivilkårene, og dette er en typisk tidsbestemt funksjonsgaranti som hjemles i forbrukerkjøpsloven §18a.

Under punktet «Lovfestede rettigheter» slår garantien fast at den inneholder konkrete rettigheter, men poengterer også at forbrukeren har andre rettigheter i henhold til norsk lov, som virker ved siden av garantien. Garantien henviser ikke direkte til forbrukerkjøpsloven, men opplyser at EU-direktiv nr. 99/44/EF og nasjonale lover er bakgrunn for garantivilkårene. Kravet til preseptivitet er derfor tilfredsstilt. Formuleringen gir også et inntrykk av at den utvider forbrukerens rettigheter i forhold til loven. Dette fremgår imidlertid ikke på en tydelig måte, og må avgjøres ved en nærmere tolkning av kravet til klar og tydelig utforming.

Garantien presiserer at den dekker «feil og mangler» ved hvitevaren som følge av material- og produksjonsfeil i garantitiden. Ordlyden er ikke spesifikk, og angir ikke konkret hva som faller inn under den. Det foreligger derfor en generell, tidsbestemt funksjonsgaranti som hjemles i §18a annet ledd.¹¹⁴ Som drøftelsen har vist, vil da et brudd på garantien medføre at alle lovens mangelsregler kommer til anvendelse.

Ved at ordlyden er generelt utformet, vil dette i et konkret tilfelle kunne samsvare med begrepet kjøpsrettslig mangel etter forbrukerkjøpsloven §16, første ledd bokstav a, jf. §15 annet ledd bokstav b. Etter denne bestemmelsen vil en feil ved tingen, som oppstår som følge av material- eller produksjonsfeil, ikke svare til det forbrukeren har grunn til å forvente når det gjelder holdbarhet og andre egenskaper, når tingen er ment å vare vesentlig lenger enn 2 år. Det kan da reises spørsmål om hva som er det reelle innholdet i garantien, siden en kjøpsrettslig mangel uansett vil utløse misligholdsbeføyelsene ved mangler i forbrukerkjøpsloven §26 flg., og reklamasjonsreglene i §27 annet ledd annet punktum som sikrer forbrukeren 5 års reklamasjonsrett på slike varer. Garantien vil i et slikt tilfelle samsvare med begrepet kjøpsrettslig mangel, og ikke utvide forbrukerens rettigheter etter loven.

For at garantien skal gi forbrukeren rettigheter utover lovens mangelsregler, må den danne grunnlag for at kjøper kan rette krav mot selger, i tilfeller hvor det ikke foreligger en

¹¹³ http://www.ikea.com/ms/no_NO/pdf/quality_brochures/fy15/APPLIANCES_guar_FY15_NO.pdf,
<http://www.ikea.com/no/no/manuals/lagan-kj-leskap-fryser-a-AA-1082310-1.pdf>

¹¹⁴ Ot.ptp.nr.23 (2006-2007) s. 72

kjøpsrettslig mangel. Garantien presiserer ikke dette særskilt, og det kan medføre at det oppstår tvil rundt garantivilkårene for den jevne forbruker. Forarbeidene poengterte at kravet til klar og tydelig utforming ville medføre fordeler for begge parter i kontraktsforholdet, ved at dette ville hindre misforståelser, og gjøre det enklere å forholde seg til regelverket.¹¹⁵ Garantien er ikke ulovlig utformet, men den kan gi et feilaktig inntrykk av forbrukerens rettigheter utover lovreguleringen.

Garantien presiserer også tydelig hvilke begrensninger som gjelder. Under punktet «Hva dekkes ikke av garantien?» oppramsas en rekke forhold IKEA fratar seg ansvaret for. Fellestrekket ved disse garantivilkårene, er at de skyldes forhold på forbrukers side, som er utenfor IKEAs kontroll. Under punktet «Hvem utfører service?» krever IKEA at deres egen serviceleverandør skal undersøke produktet, og avgjøre om feilen eller mangelen dekkes av garantien. Dette er i seg selv ikke et urimelig vilkår, men det ble presisert i forarbeidene at hvis forbruker ble påført kostnader som følge av slike betingelser, forelå det et urimelig vilkår, som selger måtte bære ansvar for.¹¹⁶ Garantien uttrykker imidlertid at reparasjonsarbeidet dekkes, forutsatt at kostnadene ikke er ekstraordinære.

En ytterligere begrensning som følger, er at IKEA unntar alle hvitevarer i LAGAN-serien fra 5-års garantien, og opplyser at forbrukerkjøpsloven gjelder LAGAN-serien. Ut i fra garantiens ordlyd kan forbruker få et misvisende inntrykk av at forbrukerkjøpsloven bare gjelder for produkter i LAGAN-serien, og dette kan tale for at ordlyden ikke er tilstrekkelig tydelig på dette punktet.

LAGAN-serien har bare 2 års garanti, selv om eksempelvis kjøleskap som er et av produktene i denne serien, er ment å vare vesentlig lenger enn 2 år.¹¹⁷ Under punktet «Landenes lover gjelder på følgende vis» presiseres det at garantien gir spesifikke rettigheter som dekker, eller overgår de lokale juridiske krav, og at garantien på ingen måte gir dårligere betingelser enn forbrukerlovgivninger krever.¹¹⁸ Siden et kjøleskap etter norsk praksis, er ment å vare vesentlig lenger enn 2 år, vil ikke garantien dekke forbrukerens rettigheter etter forbrukerkjøpsloven. Garantien gir derfor ikke rettigheter i tillegg til forbrukerlovgivningen. Hvis det oppstår en kjøpsrettslig mangel utover 2års-perioden, vil dette uansett falle inn under

¹¹⁵ Ot.prp.nr. 23 (2006-2007) s. 33

¹¹⁶ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 19

¹¹⁷ FTU- 2011-178, <http://www.forbrukerradet.no/dine-rettigheter/garanti-og-reklamasjon/rettigheter-n%C3%A5r-noe-er-feil> <http://www.ikea.com/no/no/manuals/lagan-kj-leskap-fryser-a-AA-1082310-1.pdf>

¹¹⁸ <http://www.ikea.com/no/no/manuals/lagan-kj-leskap-fryser-a-AA-1082310-1.pdf>

5års-fristen i forbrukerkjøpsloven §27, annet ledd annet punktum, og sikre forbrukerens rettigheter.

Garantivilkårene nevner ikke uttrykkelig at garantien er rettslig forpliktende, men etter avtaleteksten forplikter IKEA seg avtalerettslig for at garantivilkårene skal gjelde i 5 år.

Oppsummert tilfredsstillende garantien kravet til preseptivitet, og presiserer ganske klart at den er rettslig forpliktende. Imidlertid kommer det ikke klart nok til uttrykk at garantien utvider forbrukerens rettigheter i forhold til loven, ved at den gir forbrukeren en bedret rettsstilling. Dette er en direkte følge av garantiens generelle utforming, og at kravet til tydelig utforming ikke er innfridd. Forbrukerkjøpslovens ufravikelige regler kommer imidlertid til anvendelse i et slikt tilfelle, og sikrer forbrukerens rettigheter. I siste punkt vil drøftelsen om garantier ta utgangspunkt i forbrukervernet, som er det sentrale hensynet bak utformingen av forbrukerlovgivningen, og oppsummere generelle hovedtrekk ved rettstilstanden.

6 Avslutning

6.1 Rettigheter og fordeler, med begrensninger

Rettstilstanden før vedtakelsen av § 18a var preget av forvirring både blant næringsdrivende og forbrukere på hva som var forskjellen mellom en garanti, og forbrukerkjøpslovens mangelsbeføyelser og reklamasjonsregler. Det ble pekt på at det forelå avvik mellom selgerens og forbrukerens forståelse av hvilke virkninger et garantibrudd skulle ha. Følgen av manglende kunnskap om den preseptoriske reguleringen, var at forbrukeren kunne lide rettstap, siden garantiene ofte ga færre rettigheter enn mangelsbeføyelsene etter forbrukerkjøpsloven, og at garantitiden var satt kortere enn reklamasjonsfristene etter forbrukerkjøpsloven.¹¹⁹

Garantibestemmelsen i forbrukerkjøpsloven § 18a har gitt forbrukeren et sikrere, og noe utvidet grunnlag for å slå fast at et garantibrudd også innebærer en mangel, slik at lovens mangelsbeføyelser kan gjøres gjeldende.¹²⁰

Garantien er en rettslig forpliktende avtale mellom forbruker og selger, som bare får selvstendig betydning i den grad den gir forbrukeren et sterkere vern enn det som følger av loven.¹²¹ Som drøftelsen har vist er utformingen av garantien sentral for å belyse garantiens rettslige innhold. Ved å oppstille et krav til garantiens rettslige innhold, medfører dette at forbrukeren kan forutse sin rettsstilling, samtidig som det blir enklere å sammenligne tilbud og garantier gitt av ulike selgere.¹²²

Utformingen av garantibestemmelsen og sammenhengen i lovverket, viser tydelig viktigheten lovgiver har gitt forbrukervernet. Ved å utforme en konkret bestemmelse om garantier, samtidig som forholdet uansett vil fanges opp av mangelsreglene i forbrukerkjøpsloven, sikres forbrukerens ufravikelige rettigheter. Dette er som nevnt tilfellet hvis garantiens utforming er generell, da vil et brudd på garantien automatisk medføre at selger blir ansvarlig for alle mangler som oppstår i garantitiden etter § 18a annet ledd. Hvis utformingen er spesifikk, men ikke på en tydelig måte angir hvilke feil eller misligholdsbeføyelser som omfattes av

¹¹⁹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 27

¹²⁰ Tverberg Forbrukerkjøpsloven 2008 s. 319

¹²¹ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 18

¹²² Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 33

garantien, vil dette utløse rettsvirkningene etter §18a annet ledd, på samme måte som ved generelle garantier. For tilfeller hvor selger har påtatt seg å svare i større utstrekning for en mangel enn etter reglene i loven, som §18a første ledd annet punktum gir uttrykk for, vil konsekvensen av å ha uttrykt seg uklart i garantierklæringen medføre at kjøper alltid kan påberope seg mangelsreglene siden det foreligger en mangel. Det er derfor ikke nødvendig å la slike rettighetsgarantier omfattes av §18a annet ledd. Forbrukerens eventuelle rettigheter utover mangelsreglene, må avgjøres ut i fra en tolkning av den konkrete garantierklæringen.

Rettigheter etter garantien kan være betinget av at forbrukeren skal oppfylle visse plikter i garantitiden, for eksempel periodevis service på en bil. Forbrukerrådet har i flere tilfeller kritisert bilgarantiene rettslige innhold, både på grunnlag av at ulike bilimportører opererer med ulike garantivilkår, og at skriftlig og muntlig kommunikasjon rundt bilgarantier er misvisende. Dette har medført at det er vanskelig å skaffe seg oversikt over hva som egentlig gjelder på dette feltet. Imidlertid har undersøkelser i regi av Forbrukerrådet, vist at bransjen i hvert fall på nybilmarkedet, jevnt over har utviklet mer forbrukervennlige vilkår. Imidlertid har de ulike bilmerkene fortsatt forskjeller i sine garantivilkår, og det er forbedringspotensial for flere av bilmerkene.¹²³

Krüger peker på bruktbilgarantiens særegenhet, ved at de i større eller mindre grad er såkalt hjemmesnekret. Det typiske trekket er at selger gir en tre måneders bruktbilgaranti, som etter denne perioden ofte endres til at kunden skal betale egenandel på reparasjonskostnadene. Denne reduksjonen i selgers ansvar kan lett komme i konflikt med forbrukerkjøpslovens preseptoriske regulering, på samme måte som at selger selv avgjør og fakturerer den totale summen, og følgelig egenandelen som forbrukeren må betale.¹²⁴ I slike tilfeller er det spesielt viktig at kravet til klar og tydelig utforming er innfridd, for å unngå rettstap for forbrukeren

Avtalefriheten oppstiller imidlertid ingen begrensninger i utformingen av vilkår, så lenge forbrukerens rettigheter klart fremgår av garantivilkårene. Forarbeidene poengterte viktigheten av at selger var gitt frihet i utformingen av garantier, i motsatt fall kunne en

¹²³ http://www.forbrukerradet.no/_attachment/1156802/binary/22398?_version=1657768

¹²⁴ Krüger 1999 s. 395, 396

tvingende regulering av virkningene føre til at næringsdrivende reduserte bruken av garantier.¹²⁵

6.2 Avsluttende kommentar

Garantier finnes i mange ulike utforminger, og i et stort omfang. Det er ikke lett å finne klare fellestrekk i utformingen av garantier, selv om det kan oppstilles visse ufravikelige krav til garantiens rettslige innhold. Ved at garantien og den preseptoriske reguleringen virker side om side, viser dette at forbrukeren er gitt en sterk rettsstilling. Denne reguleringen er også viktig sett i lys av at forbrukeren har en begrenset adgang til å utforme avtalen, og påvirke innholdet i garantivilkårene.

Kravet til klar og tydelig utforming er sentralt for å avgjøre garantiens rettslige innhold, og klarlegge forbrukerens rettigheter. En forbruker skal ikke behøve å ha spesialkunnskap om bakgrunnsrett og avtaletolkning for å forstå innholdet i en garanti.

Lovens utforming viser at forbrukervernet går som en rød tråd gjennom de ulike bestemmelsene, både gjennom kravene som oppstilles til utforming av garantien, ved at selger har bevisbyrden for eventuelle mangler, og automatikken i at mangelsreglene kommer til anvendelse hvis garantien er uklart formulert.

¹²⁵ Ot.prp.nr.23 (2006-2007) s. 23

Kilder:

Lovhenvisninger:

Markedsføringsloven Lov 9.januar 2009 nr.2

Forbrukerkjøpsloven Lov 21.juni 2002 nr.34

Kjøpsloven Lov 13.mai 1988 nr.27

Forbrukertvistloven Lov 28.april 1978 nr.18

Lovforarbeid:

Ot.prp.nr.55 (2007-2008) Om lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv.

Ot.prp.nr.23 (2006-2007) Om lov om endringer i forbrukerkjøpsloven mv.

Innst.O.nr.69 (2001-2002) Innstilling frå justiskomiteen om lov om forbrukerkjøp

Ot.prp.nr.44 (2001-2002) Om lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven)

NOU1993:27 Forbrukerkjøpslov

Ot.prp. nr.80 (1986-1987) Om A Kjøpslov B Lov om samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen om kontrakter for internasjonale løsørekjøp, vedtatt 11 april 1980

NU 1984:5 Nordiska Koplager, Forslag av den nordiska arbetsgruppen for koplagerstiftning

Norsk Høyesterettspraksis:

Rt-2014-769

Rt-2007-1274

Rt-1998-774

Norsk underrettspraksis/FTU-vedtak:

LG-2011-112662

FTU-2014-752

FTU-2014-684

FTU-2014-597

FTU-2014-447

FTU-2014-268

FTU-2014-152

FTU-2013-1078

FTU-2013-969

FTU-2012-177

Litteraturliste:

Giertsen, Johan *Avtaler* 2008 Bergen, Universitetsforlaget

Hagstrøm, Viggo *Kjøpsrett* 2005 Oslo, Universitetsforlaget

Hov, Jo *Avtalebrudd og partsskifte* 2002 (4. utgave 2011) Oslo, Papinian

Krüger, Kai *Norsk Kjøpsrett* 1999 Bergen, Cappelen Akademiske Forlag

Martinussen, Roald 2012 *Kjøpsrett* (6.utgave) Oslo, Cappelen Damm Akademiske

Strømquist, Gunilla *Funktionsgarantier* 1995 Uppsala Justus forlag

Tverberg, Arnulf *Forbrukerkjøpsloven med kommentarer* 2008 Oslo; Gyldendal Akademisk

Juridiske artikler:

Krüger 2008 fra Festschrift til Jussformidlingens 35-års jubileum s.198 «Lap top`en leveres med fem års garanti ..og kassalappen gjelder som garanti»

FN-konvensjoner:

CISG FN-konvensjon om internasjonale løsørekjøp, 13.mai 1988 nr.426

Direktiv:

Forbrukerkjøpsdirektivet Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees.